

אורח לשבת: פרופ' שלום רוזנברג

מי הצמד התנ"כי שאולי נקרא ע"ש נדב ואביהו? מה הקשר לשכתוב היסטורי למען פוליטיקה ואיך זה מתקשר ליום השואה המתקרב ולימינו אלה?

שמעון כהן, כ"ה בניסן תשס"ז, 13/04/2007

הוגה הדעות, הפילוסוף פרופסור שלום רוזנברג שט באוקיינוס התנ"ך ודולה בעבורנו צמד שנקרא בשם כמעט זהה לזה של נדב ואביהו, בניו של אהרן הכהן, שבפרשת השבוע שלנו מסופר על מותם עת הקריבו אש זרה. לטעמו לא מדובר במקרה. הוא מלקט פרטים נוספים על סביבתם המשפחתית של השניים וקובע כי יתכן ומדובר בשכתוב ההיסטוריה הראשון שנעשה למען מגמה פוליטית של מנהיג.

ערך מוסף מקבלים הדברים בתקופתנו אנו בה שכתוב ההיסטוריה הופך לחלק בלתי נפרד מהציבוריות הפוליטית בישראל, וכן, הוא מוצא קשר ישיר גם לשואת יהודי אירופה שאת יום הזיכרון לה נציין בראשית השבוע.

בפרשתנו מסופר על מותם של נדב ואביהו, בני אהרן הכהן ביום חנוכת המשכן, בהקריבם "לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם". השמות הללו מוכרים לנו גם ממקום אחר במקרא. נדב ואביה היו שני בני ירבעם מלך ישראל (מלכים א פרק יד). אביה ידוע לנו בעקבות מחלתו, המביאה את אמו לפגוש, בתחפושת את אחיה השילוני. הבן האחר, נדב, יירש את מקום אביו, ויהיה המלך האחרון לשושלת ירבעם (מלכים א טו, כז-ל). בעשא קשר נגדו קשר, והורג אותו ואת כל בית ירבעם, "אשר חטא ואשר החטיא את ישראל".

האם התאמה זאת שבין השמות היא מקרית? נראה לי שצדק פרופ' משה דוד קאסוטו כשבפירושו לפרשת העגל, העלה את ההשערה שלפנינו ניסיון של רביזיוניזם היסטורי. ירבעם דאג שמא העלייה לבית המקדש בחגים יחזיר את העם לבית דוד. כדי למנוע זאת, משנה ירבעם את הפולחן באופן קיצוני, עושה "שני עגלי זָהָב" ובונה עבורם את שני המקדשים האלטרנטיביים שבמלכות אפרים, בבית-אל ובדן. חשובה במיוחד היא הכרזת ירבעם עם עשיית העגלים: "הִנֵּה אֵלֵהֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָעֵלֹךְ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם". קריאה זאת זהה להכרזה שנשמעה עם עשיית העגל במדבר (שמות לב, ד): "אֵלֶּה אֵלֵהֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָעֵלֹךְ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם". ניתן לשער אכן, שירבעם ניסה לבנות מעין מסורת חלופית נגד המסורת שבמרכז משכן העדות, המודל הראשוני של בית המקדש. ירבעם חידש את עבודת העגל, תוך הדגשת מרכזיותו של אהרן, שכנראה הפכה חשובה יותר מדמותו של משה. בשם רביזיוניזם היסטורי זה, חוזר ירבעם אל העגל, ממנה "כִּהְנִים מִקְצוֹת הָעָם אֲשֶׁר לֹא הָיוּ מִבְּנֵי לֵוִי". לא מבני לוי שיצאו בעקבות משה כנגד עושי העגל. ירבעם משנה גם את לוח החגים (מלכים א יב, לב-לג). במקום סוכות, החג שבחודש השביעי, קובע ירבעם חג בחודש השמיני, "בְּחֹדֶשׁ אֲשֶׁר בָּדָה מִלְכּוֹ".

לנוכח כל אלה נראה קשר ישיר בין מטרותיו הפוליטיות של ירבעם לבין החלטתו לקרוא את שמות בניו על שם בני אהרן שמותם מסופר בפרשתנו. ובכן, לפנינו מנהיג שלמען הפוליטיקה הצרה שלו מעוות את בני ההיסטוריה והופך את החוטאים לצדיקים ואת הצדיק לנבל.

בימים ההם בזמן הזה. העולם שבו אנו חיים כיום, שורץ ניסיונות של רביזיוניזם היסטורי, הנעשה מתוך אינטרסים פוליטיים. זכור לכולנו כיצד לפני כמה שבועות נתקלנו בתופעה מעין זו, במקרה של המלומד שהחליט לחשוף את ה"אמת ההיסטורית" שבעלילות הדם. אולם, שני המוקדים של הרביזיוניזם בתקופתנו, מצויים בסוגיית השואה וביחס לציונות, מה שמכונה ההיסטוריונים החדשים.

ישנם מכחישי שואה, שהבולט בהם הוא אולי, דייוויד אירווינג האנגלי. כיצד ניתן להכחיש את החי, את השרידים החיים אתנו היום? הכול אפשרי! אולם לא חייבים להכחיש, ניתן למזער את השואה, ומתוך כך לפתוח פתח להצטרפותם של היהודים במשימה. מתוך כך, נוצרת מעין ברית בלתי כתובה, בין שני הכיוונים, בין המכחישים והממזערים לבין ההיסטוריונים החדשים. הדוגמה הבולטת נמצאת בדמותו של נורמן פינקלשטיין, היסטוריון יהודי אמריקאי, שכתב ספר על "תעשיית השואה", דהיינו ניצולה של השואה לטובת מטרותיה הפוליטיות של היהדות ובייחוד הציונות. פינקלשטיין עומד כיום במוקד מחלוקת קשה ביהדות אמריקה, כאשר בצד השני רוצה אני להבליט את דמותו האצילה של אלן דרשוביץ, העורך דין האמין מהרוורד.

במקרה זה של נורמן פינקלשטיין חייב אני לשתף אתכם בתחושה טראומטית קשה בה אני נתון. בבודקי את האתרים באינטרנט בהם מוצגות עמדותיו של פינקלשטיין נתקלתי בדיון שהוא קיים עם אחד משרי החוץ לשעבר של מדינת ישראל, אדם שעמד במוקד המשא ומתן המדיני עם הפלשתינים. הוא עמד בוויכוח מול פינקלשטיין, המצוי באינטרנט בכתב ובהקלטת MP3 לתמהוני ללא גבולות, שומע אני את שר החוץ שלנו מודה בכל העובדות שמעלים ההיסטוריונים החדשים. בדבריו הוא ניסה להתגונן, בתירוץ שבעצם כל מדינה קמה בחטא. לדעתי, מדובר בדוגמא לשקיעה החמורה אליה התדרדרנו. אנחנו אשמים בכל סבליהם של הפליטים, הצד השני, שלא קיבל את החלטת החלוקה של האו"ם ועמד עלינו לכלותנו, חף מפשע. השכתוב ההיסטורי שמוביל למסקנות אלו, מביא שר חוץ, לשעבר, בישראל להזדהות עם הרביזיוניסטים. כמה גדולה היא מאז מועקתי, אם אלה הם פרקליטך ישראל.

אכן, לדאבוננו חלק ניכר מההנהגה שלנו איבדה את האחריות לאמת ואת תודעת היותם ערבים לעם ישראל. החפ"שים והקצינים, היהודי הפשוט ברחוב, הנלחמים בשדות הקרב חדורי אמונה והם אלה שלא איבדו את האמת הזו, ראויים שצמתי ההכרעה והתרבות יהיו נקיים מהאשמה המסולפת והפתולוגית האוכלת בכולנו. ואולי גם זו אש זרה המוכנסת למקדש על ידי האמורים להיות כוהננו.

www.inn.co.il